

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
BANKING AGENCY OF FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

I N F O R M A C I J A
O BANKARSKOM SISTEMU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
30. 09. 2002.

Sarajevo, decembar/prosinac 2002.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH, kao regulatorna institucija koja obavlja superviziju (nadzor) banaka, saèinila je Informaciju o bankarskom sistemu Federacije BiH (stanje 30. septembra 2002. godine) na osnovu izvještaja banaka, te ostalih informacija i podataka koje su banke dostavile. Obuhvaæeni su i rezultati i podaci do kojih se došlo kontrolama na licu mjesta (on site) i analizama u Agenciji (off site kontrola).

U V O D	1
II. POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH	2
1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA	
1.1. Dozvole za osnivanje banaka	2
1.2. Struktura vlasništva	3
1.3. Kadrovi	5
2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	
2.1. Bilans stanja	7
2.1.1. Pasiva (Obaveze i kapital)	10
2.1.2. Aktiva i kvalitet aktive	12
2.1.3. Kapital – snaga i adekvatnost	17
2.2. Profitabilnost	19
III. Z A K L J U È A K	21

I. UVOD

Stabilizacija sektora, rast bilansnih agregata i ulazak u novu fazu reforme, osnovne su karakteristike rada bankarskog sistema Federacije BiH tokom prvih devet mjeseci 2002. godine.

Nakon značajnih promjena u posljednje dvije godine, sistem se u tekućoj godini stabilizovao. Za devet mjeseci nije bilo razloga za uvođenje niti jedne privremene uprave, evidentna su nastojanja banaka da se spajanjima ili pripajanjima okrupnjavaju, došlo je do kapitalog jačanja i jasnog tržišnog pozicioniranja banaka, bilansi se čiste od starih dubioza, čine se prvi koraci na uključivanju u međunarodno tržište kapitala. Proces privatizacije privodi se kraju iako se javljaju određeni problemi u vlasničkoj tranziciji preostalih državnih banaka što za posljedicu ima usporavanje ritma promjene vlasničke strukture.

Bilansna suma banaka u Federaciji BiH iznosila je na kraju septembra 4,4 milijarde konvertibilnih maraka što je za 633 miliona ili 17 odsto više nego na isteku prošle godine. Na strani aktive, krediti bilježe rast od 46 odsto uz istovremeni pad novčanih sredstava od devet odsto. Uočljivo je da je došlo do rasta portfelja vrijednosnih papira od 81 odsto. Mada se u apsolutnom iznosu ne radi o velikoj sumi (ukupno 93 miliona KM), značajno je da je to prvi indikator aktivnijeg uključivanja naših banaka u međunarodne finansijske tokove. Za sada, radi se o dvije banke u stranom vlasništvu koje su kupile obveznice dvije strane države.

U pasivi, došlo je do rasta depozita, kao glavnog izvora finansijskog potencijala, za 16 odsto ili za 476 miliona KM. Bitan pomak ostvaren je i kod drugog izvora – kapitala, za 20 odsto ili za 98 miliona KM. Nažalost, zbog rasta aktive, stopa kapitaliziranosti banaka pada i sada iznosi 15,9 odsto što je za 0,3 odsto manje nego na kraju prošle godine. Treba konstatovati da su depoziti stranih banaka u našim porasli za 196 miliona KM. Radi se o podršci stranih vlasnika našim bankama kako bi se obezbijedili dodatni izvori kreditiranja. Ohrabruje da se radi o dugoročnim depozitima u četiri banke čime se popravlja i usklađenost ročne strukture izvora i plasmana. Dugoročni depoziti u ukupnim sada učestvuju sa 20 odsto. Štednja građana bilježi i porast od pet odsto i dostigla je 1,38 milijardi KM.

Na nivou sistema ostvaren je pozitivan finansijski rezultat (21 milion KM) što je za skoro 3,5 puta bolje nego u istom periodu prošle godine. Primjetno je da kamatni prihodi rastu za tri odsto dok operativni prihodi, u strukturi ukupnog prihoda, opadaju za isto toliki procenat. Troškovi u odnosu na ukupni prihod takođe opadaju (sa 98 na 93 odsto) uprkos činjenici da je broj zaposlenih povećan za devet odsto. Očigledno da će profitabilnost banaka u narednom periodu zavisiti prvenstveno od kvaliteta aktive, odnosno izloženosti kreditnim rizicima i upravljanja operativnim troškovima.

Posljednji kvartal tekuće i prvi naredne godine vjerovatno će obilježiti usklađivanje poslovanja banaka sa obavezom za ispunjavanje novog cenzusa i usklađivanje sa zahtjevima koji su postavljeni Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o bankama koji je usvojen u avgustu ove godine. Prema najavama, od devet banaka koje nemaju novi cenzus od 15 miliona KM uplaćenog dioničkog kapitala, njih pet će taj problem riješiti spajanjima ili pripajanjima, a procesi su u toku. Jedna banka je najavila povećanje dioničkog kapitala iz rezervi, a tri dokapitalizaciju novim emisijama.

II. POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH

Dozvole za obavljanje bankarskih poslova, koje izdaje FBA, sa 30. 09. 2002. godine imalo je 30 banaka u Federaciji BiH. Sve su obavljale bankarsku djelatnost i imale obavezu da izvještavaju FBA koja je, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, vršila kontrole izvještaja (off site kontrole) kao i kontrole na licu mjesta (on site).

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA

1.1. Dozvole za osnivanje i rad banaka, saglasnosti i odobrenja

U periodu do 30. 09. 2002. godine FBA je ukinula četiri bankarske dozvole: Depozitnoj banci d.d. Sarajevo zbog statusne promjene pripajanja Vakufskoj banci d.d. Sarajevo, Šeh-in banci d.d. Zenica zbog statusne promjene pripajanja ABS banci d.d. Sarajevo, Mostarskoj gospodarskoj banci d.d. Mostar zbog statusne promjene pripajanja Gospodarskoj banci d.d. Mostar i International Commercial Bank p.l.c. Sarajevo Internacionalnoj komercijalnoj banci d.d. Sarajevo nad kojom je otvoren likvidacioni postupak po osnovu Zahtjeva Skupštine Banke. U istom periodu izdata je jedna dozvola za osnivanje i rad (HVB Banci BiH d.d. Sarajevo).

Privremenu upravu na dan 30. 09. 2002. godine imale su tri banke:

- Gospodarska banka dd Mostar,
- Hercegovačka banka dd Mostar i
- UNA banka dd Bihac

Izuzev Hercegovačke banke dd Mostar, u kojoj je privremena uprava uvedena odlukom Visokog predstavnika za BiH, u ostalim je razlog uvođenja privremene uprave bilo neispunjavanje zakonom propisanih uslova poslovanja.

Banke su se tokom tri kvartala 2002. godine uglavnom pridržavale zakonskih i propisa koje je donijela FBA za izdavanje saglasnosti, odobrenja ili dozvola koje se odnose na statusne ili statutarne promjene, imenovanje generalnog direktora, otvaranje novih poslovnih jedinica, ulaganja u druga pravna lica, emisije i otkup dionica, obavljanje unutrašnjeg platnog prometa...

Dozvolu za obavljanje unutrašnjeg platnog prometa 30. 09. 2002. godine imalo je 29 banaka, sve za međubankarske transakcije. U odnosu na 31. 12. 2001. godine dozvolu za međubankarske transakcije dobila je HVB Bank BiH d.d. Sarajevo. Apliciranje za dobijanje dozvole za obavljanje unutrašnjeg platnog prometa je otvoren proces.

1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva nad bankama¹ sa 30. 09. 2002. godine ocjenjena na osnovu raspoloživih informacija i uvida u samim bankama je sljedeća:

- U privatnom i pretežno privatnom vlasništvu 24 banke (80,6%)
- U državnom i pretežno državnom vlasništvu 6 banaka (19,4%)

Poseban problem u pogledu definisanja strukture vlasništva banaka u proteklom periodu bio je

---

¹ Kriterij podjele banaka po vrsti vlasništva je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka.

vezan za promjenu same strukture vlasništva nad bankama u korist privatnog vlasništva, te utvrđivanje statusa postojeće strukture vlasništva, posebno u “starim društvenim/državnim bankama”.

Na osnovu dobijenih dokumenata i prethodnih i/ili intervencija u međuvremenu, kao i na osnovu registracija kod nadležnih sudova svih promjena u kapitalu i dioničarima banaka, došlo se do globalne strukture vlasništva na kapitalu banaka u FBiH sa stanjem 30. 09. 2002. godine.

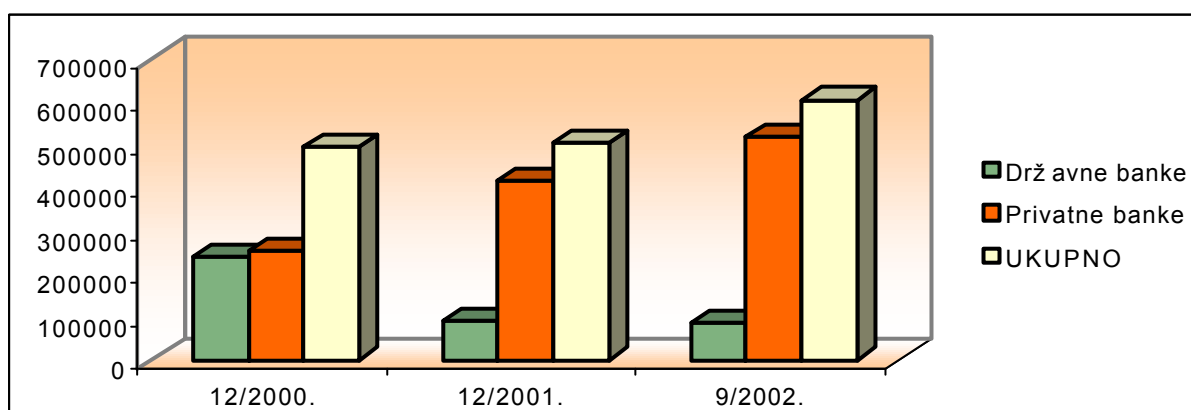
Struktura vlasništva može se promatrati i s aspekta finansijskih pokazatelja, odnosno prema vrijednosti ukupnog kapitala².

Tabela 1 : *Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu*

-u 000 KM-

BANKE	31.12.2000.		31.12.2001. ³		30.09.2002.		INDEKS	
	1	2	3	4	5	6	3/2	4/3
Državne banke	240.139	48%	90.800	18%	87.034	14%	38	96
Privatne banke	255.135	52%	414.312	82%	516.908	86%	162	125
UKUPNO	495.275	100%	505.112	100%	603.942	100%	102	120

Grafikon 1: *Pregled strukture vlasništva (ukupan kapital)*

Detaljnija slika o strukturi vlasništva kapitala⁴ banaka u Federaciji BiH dobije se analizom učešća državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka.

² Podatak iz bilansa stanja po shemi FBA.

³ U svim tabelama podaci sa stanjem na dan 31.12.2001.godine su iz revidiranih finansijskih izvještaja (nakon obavljene eksterne revizije).

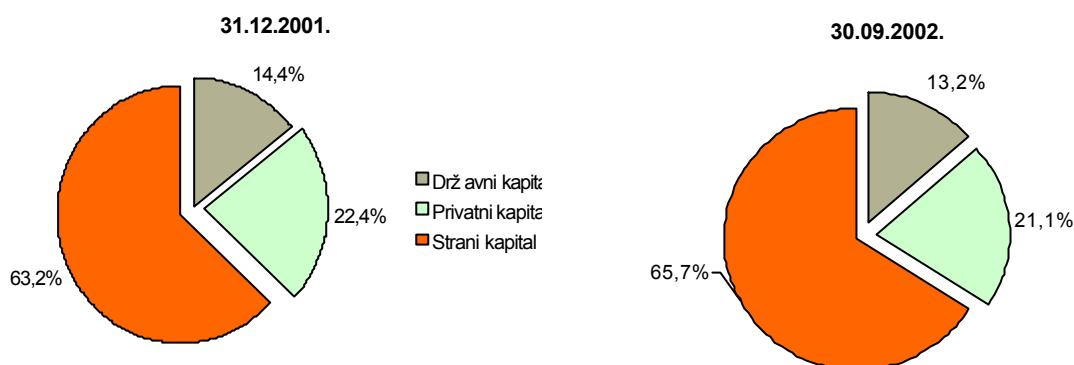
⁴ Vlasništvo na dioničkim kapitalom (bez kapitala koji se odnosi na stambeni fond), prema podacima dobijenim od banaka.

Tabela 2 : *Struktura vlasništva prema učešću državnog, privatnog i stranog kapitala*

- u 000 KM-

DIONIČKI KAPITAL	31.12.2000.		31.12.2001.		30.09.2002.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	5/3	7/5
1	3	4	5	6	7	8	9	10
Državni kapital	220.847	42,9	65.862	14,4	65.249	13,2	30	99
Privatni kapital (rezidenti)	159.325	30,9	102.943	22,4	104.450	21,1	65	101
Strani kapital (nerezidenti)	135.201	26,2	289.951	63,2	325.423	65,7	215	112
UKUPNO	515.373	100,0	458.756	100,0	495.122	100,0	89	108

Grafikon 2: *Pregled strukture vlasništva (dionički kapital)*

Analiza vlasničke strukture banaka s aspekta dioničkog kapitala najizrazitije pokazuje promjene i trendove u bankarskom sistemu FBiH, i to u dva segmenta: privatizacija postojećeg državnog kapitala u većinskim privatnim bankama i dalji priliv stranog kapitala (najvećim dijelom stranih banaka).

Udio državnog u ukupnom dioničkom kapitalu banaka sa 30. 09. 2002. godine niži je za 1,2% u odnosu na 31. 12. 2001. godine, a što je rezultat porasta i u apsolutnom iznosu i procentualno učešća stranog kapitala. U strukturi dioničkog kapitala sa 30. 09. 2002. godine udio preostalog državnog kapitala u privatnim bankama je svega 1,5% ili 6,4 miliona KM.

Najveće izmjene u vlasničkoj strukturi u tri kvartala 2002. godine odnose se na učešće kapitala privatnog (domaćeg) sektora i stranog kapitala.

U odnosu na 31. 12. 2001. godine učešće privatnog kapitala (rezidenata) u ukupnom kapitalu bankarskog sektora smanjeno je sa 22,4% na 21,1%, dok je istovremeno povećano učešće stranog kapitala sa 63,1% na 65,7%. Ove promjene se odnose na većinski privatne banke, a rezultirale su po dva osnova : s jedne strane ulazak stranog kapitala putem kupovine dionica (promet dionicama) od postojećih vlasnika (rezidenata-pravnih i fizičkih osoba), a s druge strane najvećim dijelom po osnovu dokapitalizacije dvije banke u stranom vlasništvu.

Reformski pomoci i stabilizacija stanja u bankarskom sistemu doveli su do većeg priliva stranog kapitala i to prvenstveno stranih banaka. Pozitivan trend povećanja učešća stranog kapitala u bankama u Federaciji vjerovatno će biti nastavljen i u narednom periodu.

1.3. Kadrovi

U bankama FBiH na dan 30. 09. 2002. godine bilo je zaposleno ukupno 5.024 radnika, od čega u bankama s većinskim državnim kapitalom 11%, a u privatnim bankama 89%.

Tabela 3 : Zaposleni u bankama FBiH

BANKE	BROJ ZAPOSLENIH			INDEKS	
	31.12.2000.	31.12.2001.	30.09.2002.	3:2	4:3
1	2	3	4	5	6
Državne banke	1.253	554	575	44	104
Privatne banke	3.036	4.056	4.449	134	110
UKUPNO	4.289	4.610	5.024	107	109
Broj banaka	37	32	29		

U odnosu na 31. 12. 2001. godine broj zaposlenih je povećan za 9% ili 414 radnika i to uglavnom u privatnim bankama.

Porast broja zaposlenih u bankama je uvjetovan novim poslovima, odnosno povećanjem obima poslovanja i širenjem mreže poslovnih jedinica banaka.

Tabela 4 : Kvalifikaciona struktura zaposlenih

STEPEN STRUČNE SPREME	BROJ ZAPOSLENIH			INDEKS	
	31.12.2000.	31.12.2001.	30.09.2002.	3:2	4:3
1	2	3	4	5	6
Visoka stručna sprema	1.334	1.434	1.639	107	114
Viša stručna sprema	405	467	512	115	110
Srednja stručna sprema	2.331	2.483	2.633	107	106
Ostali	219	226	240	103	106
UKUPNO	4.289	4.610	5.024	107	109

U posmatranom periodu najveća stopa rasta od 14% zabilježena je u grupi sa visokom stručnom spremom, dok je broj zaposlenih sa višom stručnom spremom povećan za 10%. To je utjecalo na promjenu strukture tako da je u odnosu na kraj 2001. godine udio zaposlenih sa visokom stručnom spremom povećan za 2% (sa 31% na 33%) a za isti procenat smanjeno je udio zaposlenih sa srednjom spremom (sa 54% na 52%).

Jedan od pokazatelja uspješnosti bankarskog sistema, te pojedinačne banke, jeste omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom. Veći omjer je pokazatelj bolje uspješnosti u poslovanju i banke i sistema u cjelini.

Tabela 5 : Aktiva po zaposlenom

BANKE	31.12.2000.			31.12.2001.			30.09.2002.		
	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.
Državne	1.253	772.559	616	554	378.256	684	575	365.980	636
Privatne	3.036	1.766.760	582	4.056	3.390.869	836	4.449	4.035.904	907
UKUPNO	4.289	2.539.319	592	4.610	3.769.125	818	5.024	4.401.884	876

Na kraju devet mjeseci 2002. godine na nivou bankarskog sistema na svakog zaposlenog je dolazilo 876 hiljada KM aktive, što je bolje u odnosu na kraj 2001. godine. Kod državnih banaka ovaj pokazatelj je lošiji od istog za privatne banke, odnosno bankarski sektor.

Analitički pokazatelji za pojedinačne banke kreću se u rasponu od 260 hiljada KM do 1.885 hiljada KM aktive po zaposlenom. Devet banaka (pet privatnih i četiri državnih) imaju aktivnu po zaposlenom manju od 350 hiljada KM što ukazuje na prevelik broj zaposlenih u odnosu na visinu aktive, a u vezi s tim visoki operativni troškovi negativno se odražavaju na profitabilnost ovih banaka. S druge strane, za deset banaka isti pokazatelj prelazi iznos od jednog miliona KM.

2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA BANAKA

Kontrola banaka putem izvještaja obavlja se korištenjem izvještaja propisanih od strane FBA i izvještaja drugih institucija, koji čine bazu podataka utemeljenu na tri izvora:

1. informacije o bilansu stanja za sve banke (po shemi MMF-a i po shemi FBA) koji se dostavlja mjesečno, sa dodatnim priložima tromjesečno uz bilans stanja po shemi FBA koji sadrže detaljnije informacije o novčanim sredstvima, kreditima, depozitima i vanbilansnim stavkama,
2. informacije o solventnosti banaka, podaci o kapitalu i adekvatnosti kapitala, klasifikaciji aktive, koncentracijama određenih vrsta rizika, poziciji likvidnosti, izloženost deviznom riziku, a na osnovi propisanih izvještaja od strane FBA (tromjesečno),
3. informacije o rezultatima poslovanja banaka (bilans uspjeha po shemi FBA) i izvještaje o novčanim tokovima, koji se dostavljaju FBA tromjesečno.

Osim navedenih standardiziranih izvještaja, bazu podataka čine i informacije dobijene na osnovu dodatnih izvještajnih zahtjeva postavljenih od strane FBA, u cilju što kvalitetnijeg praćenja i analize poslovanja banaka u Federaciji, zatim izvještaji o reviziji finansijskih izvještaja banaka urađeni od strane neovisnog revizora, kao i svi ostali podaci relevantni za ocjenu performansi svake pojedinačne banke i bankarskog sistema u cjelini.

U skladu sa odredbama Zakona o početnom bilansu stanja banaka, banke sa većinskim državnim kapitalom obavezne su izvještavati FBA na bazi "punog" bilansa stanja rašćelanjenog na : pasivni , neutralni i aktivni podbilans. U cilju dobivanja realnih pokazatelja poslovanja banaka u Federaciji BiH u nastavku će se analiza bankarskog sistema temeljiti na pokazateljima iz aktivnog podbilansa banaka sa većinskim državnim kapitalom⁵.

---

⁵ Neke od državnih banaka u "punom bilansu" iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država.

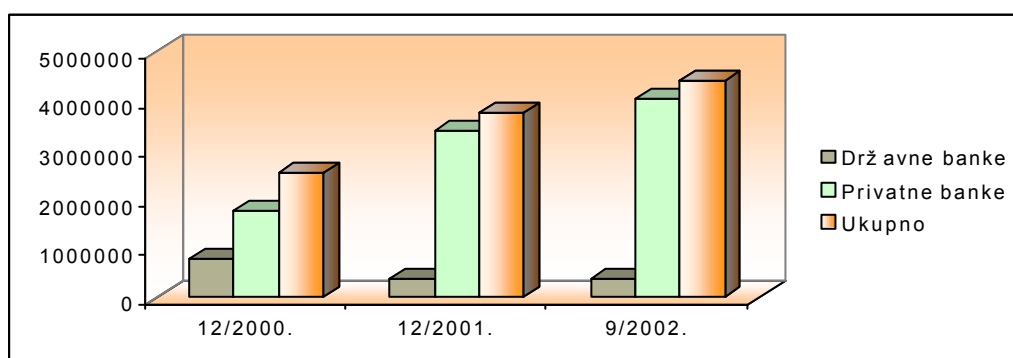
2.1. Bilans stanja

Ukupna bilansna suma banaka u Federaciji BiH, prema dostavljenim bilansima stanja na dan 30. 09. 2002. godine, iznosila je 4,4 milijarde KM, što je za 17% ili 633 miliona KM više u odnosu na stanje 31. 12. 2001. godine.

Tabela 6 : *Bilans stanja*

O P I S	IZNOS (u 000 KM)			INDEKS	
	31.12.2000.	31.12.2001.	30.09.2002.	3/2	4/3
	1	2	3	4	5
A K T I V A (IMOVINA):					
Novčana sredstva	1.025.813	1.783.234	1.614.769	174	91
Vrijednosni papiri	4.352	51.436	92.851	1.182	181
Plasmani drugim bankama	20.311	25.355	11.000	125	43
Kreditni- neto	1.142.651	1.572.692	2.294.065	138	146
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	283.436	273.981	298.205	97	109
Ostala aktiva	62.755	62.427	90.994	99	146
UKUPNA AKTIVA	2.539.318	3.769.125	4.401.884	148	117
P A S I V A :					
O B A V E Z E					
Depoziti	1.763.000	2.900.613	3.376.934	165	116
Uzete pozajmice od drugih banaka	6.761	5.550	3.312	82	60
Obaveze po uzetim kreditima	188.448	253.269	282.933	134	112
Ostale obaveze	85.835	104.581	134.763	122	129
K A P I T A L					
Kapital	495.275	505.112	603.942	102	120
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	2.539.318	3.769.125	4.401.884	148	117

Grafikon 3 : *Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi*

Navedeni rast odnosi se isključivo na sektor privatnih banaka kod kojih je aktiva povećana za 19% ili 645 miliona KM, dok državne banke kao sektor sa 30. 09. 2002. godine imaju aktivu manju za 3% ili 12 miliona KM.

Iako je trend rasta bilansne sume na nivou sistema nastavljen, analitički podaci po bankama pokazuju da osam banaka ima aktivu manju u odnosu na prethodnu 2001. godinu, dok je sedam banaka imalo stopu rasta aktive preko 20% (kod tri banke je to rezultat statusnih promjena pripajanja drugih banaka). Ipak treba istaći da se od ukupnog rasta bilansne sume u posmatranom periodu gotovo polovina iznosa (355 miliona KM) odnosi na dvije banke koje su po visini aktive među najvećim bankama u sistemu.

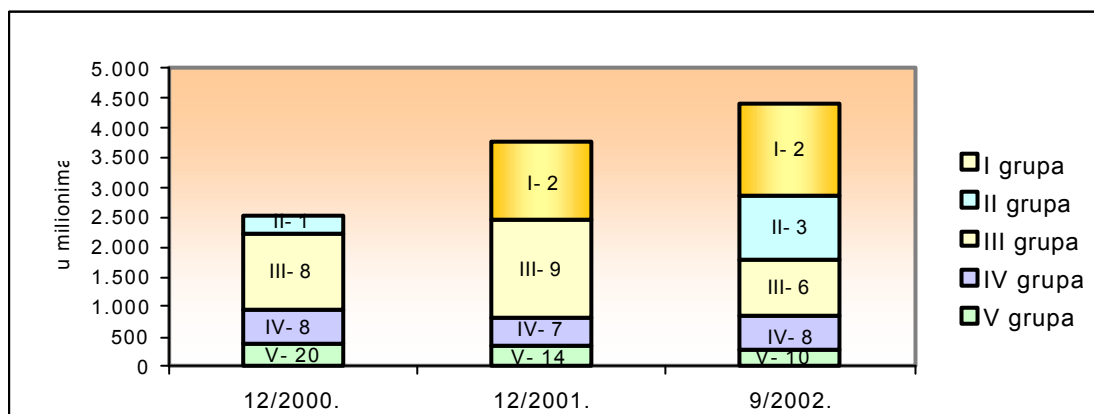
Ako se bankarski sistem analizira s aspekta veličine aktive i određenih grupa u okviru toga, može se zaključiti da je i dalje prisutan trend rasta banaka iz prve dvije grupe (aktiva preko 500, odnosno 300 miliona KM), s tim da u trećem kvartalu i banke iz treće grupe (aktiva između 100 i 300 miliona KM) imaju izraženi rast aktive. S druge strane, 18 banaka ima aktivnu manju od 100 miliona KM, s tim da se smanjuje i njihov broj i aktiva u apsolutnom iznosu i relativno kroz učešće u ukupnoj aktivni bankarskog sistema, što je pozitivan trend.

U sljedećoj tabeli daje se pregled iznosa i učešća pojedinih grupa banaka⁶ u ukupnoj aktivni kroz periode (iznosi su u milionima KM) :

Tabela 7: Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode

IZNOS AKTIVE	31.12.2000.			31.12.2001.			30.09.2002.		
	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka
Preko 500	-	-	-	1.315	34,9	2	1.526	34,7	2
300 do 500	309	0,1	1	-	-	-	1.076	24,4	3
100 do 300	1.272	50,2	8	1.632	43,3	9	954	21,7	6
50 do 100	576	22,7	8	460	12,2	7	566	12,9	8
Ispod 50	382	15,0	20	362	9,6	14	280	6,4	10
UKUPNO	2.539	100,0	37	3.769	100,0	32	4.402	100,0	29

Grafikon 4 : Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode

Učešće 11 najvećih banaka u ukupnoj aktivni banaka sa 30. 09. 2002. godine iznosi 81% ili 3.556 miliona KM. Istovremeno, najbrojnija grupa od 10 banaka s aktivom manjom od 50 miliona KM ima učešće od svega 6,4%.

Rast bilansne sume je najvećim dijelom rezultat porasta depozitnog potencijala (za 16% ili 476 miliona KM) i kapitala (za 20% ili 98 miliona KM).

S druge strane, iako su izvori (depoziti i kapital) značajno porasli, u aktivni (imovini) banaka novčana sredstava su smanjena za 9% ili 168 miliona KM zbog intenzivnijeg povećanja kredita⁷ koji su za devet mjeseci 2002. godine porasli za 44% ili 757 miliona KM.

U sljedećoj tabeli i grafikonima dat je uporedni pregled najznačajnijih bilansnih pozicija aktive i pasive bilansa banaka :

⁶ Banke su podijeljene u pet grupa zavisno od veličine aktive.

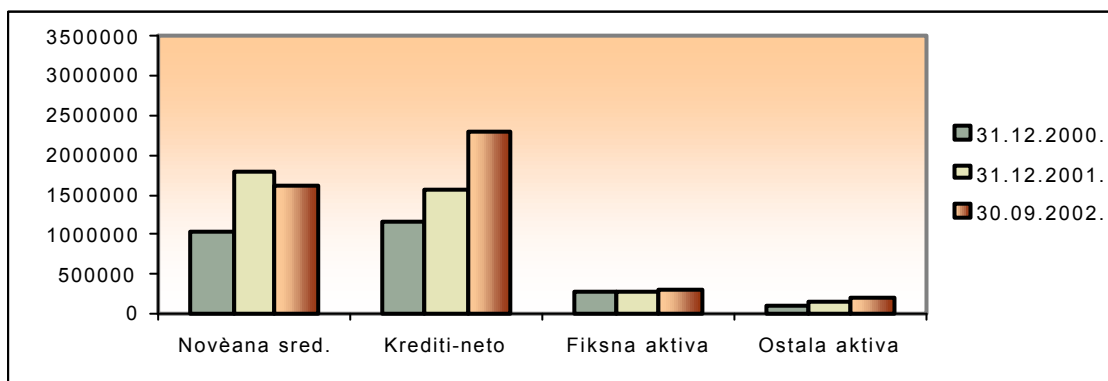
⁷ Bruto-kreditni (podatak iz bilansa stanja)

Tabela 8 : Struktura bilansa banaka

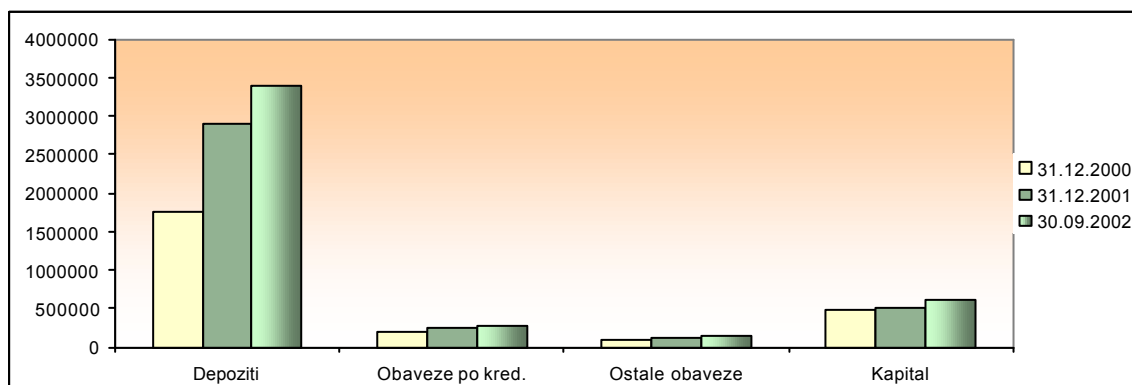
- u % -

O P I S	UČEŠĆE		
	31.12.2000.	31.12.2001.	30.09.2002.
A K T I V A (I M O V I N A) :			
Novčana sredstva	40,4	47,3	36,7
Vrijednosni papiri	0,2	1,4	2,1
Plasmani drugim bankama	0,8	0,7	0,3
Kreditni- neto	45,0	41,7	52,1
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	11,2	7,2	6,8
Ostala aktiva	2,4	1,7	2,0
UKUPNO AKTIVA	100,0	100,0	100,0
P A S I V A :			
O B A V E Z E			
Depoziti	69,4	77,0	76,7
Uzete pozajmice od drugih banaka	0,3	0,2	0,1
Obaveze po uzetim kreditima	7,4	6,7	6,4
Ostale obaveze	3,4	2,7	3,1
K A P I T A L			
Kapital	19,5	13,4	13,7
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	100,0	100,0	100,0

Grafikon 5 : Struktura aktive bilansa banaka

Grafikon 6 : Struktura pasive bilansa banaka

U strukturi pasive bilansa banaka nije bilo značajnijih promjena i depozitni potencijal sa stopom učešća od 76,7% je i dalje dominantan u formiranju finansijskog potencijala banaka.

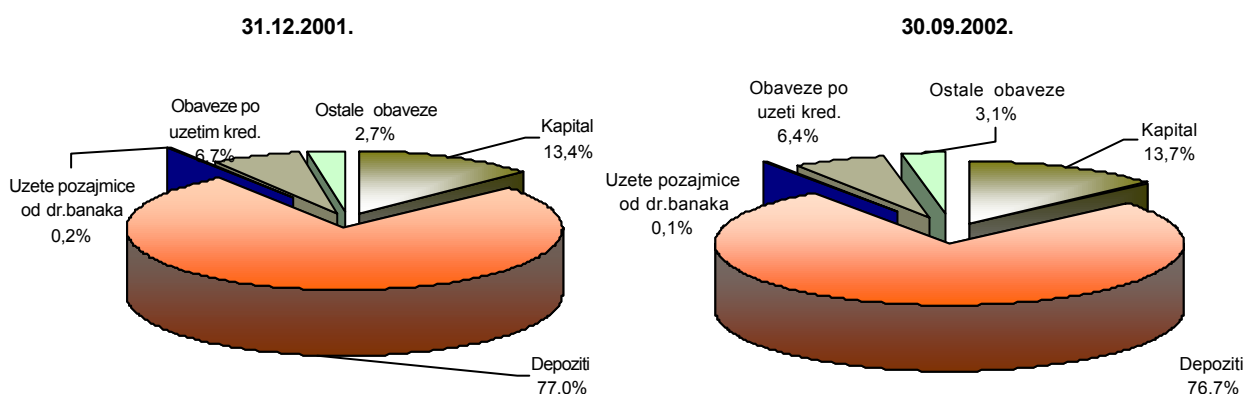
Međutim, u strukturi aktive učešće kredita je povećano za cca 10%, tako da sa 30. 09. 2002. godine neto krediti čine 52% imovine banaka. Istovremeno, učešće novčanih sredstava smanjeno je za isti procenat (sa 47% na 37%). Ovako visoko učešće novčanih sredstava je dobro s aspekta likvidnosti, ali s druge strane se negativno odražava na profitabilnost, iako banke to nastoje kompenzirati oročavanjem sredstava na kraćem period kod ino banaka.

Banke u Federaciji BiH i dalje države značajna novčana sredstva na računima kod depozitnih institucija u inostranstvu gdje je sa 30. 09. 2002. godine bilo deponovano 71% ili 1,1 milijarda KM od ukupnih novčanih sredstava, na rezervnom računu kod Centralne banke BiH bilo je 12% ili 197 miliona KM, a u trezorima banaka 16% ili 263 miliona KM.

2. 1. 1. Pasiva (obaveze i kapital)

Struktura obaveza i kapitala u bilansu stanja banaka sa 30. 09. 2002. godine može se sagledati iz sljedećeg grafikona:

Grafikon 7 : Struktura pasive banaka

Struktura pasive nije se značajnije promijenila, tako da i dalje depoziti kao primarni izvor finansiranja imaju najveće učešće od 76,7%.

Depoziti su u posmatranom periodu povećani za 16% ili 476 miliona KM i to isključivo kod privatnih banaka, dok su kod državnih banaka neznatno smanjeni (za 4% ili 10 miliona KM).

Trend koncentracije depozita u bankama koje imaju istovremeno i najveću aktivu je nastavljen, tako da se sa 30. 09. 2002. godine u pet najvećih banaka nalazilo 66% ukupnih depozita ili 2.225 miliona KM. Takođe pokazatelj koncentracije depozita je i podatak da se 84% od ukupnih depozita nalazi u samo deset banaka.

Jedan od pokazatelja pozitivnih kretanja u bankarskom sistemu jeste i poboljšanje ročne strukture depozita koja, iako i dalje nije zadovoljavajuća, ima lagani trend poboljšanja. Učešće dugoročnih depozita u odnosu na kraj 2001. godine povećano je za sedam odsto (sa 15% na 22%), koliko je istovremeno smanjeno učešće kratkoročnih depozita, što se vidi u sljedećoj tabeli :

Tabela 9 : Roèna struktura depozita

- u 000 KM-

DEPOZITI	31.12.2001.		30.09.2002.	
	Iznos	Uešæe %	Iznos	Uešæe %
Štednja i dep. po viðenju	1.779.672	61,4	1.987.828	58,9
Do 3 mjeseca	413.465	14,2	325.283	9,6
Do 1 godine	280.243	9,7	320.508	9,5
1. Ukupno kratkoroèni	2.473.380	85,3	2.633.619	78,0
Do 3 godine	242.924	8,4	341.527	10,1
Preko 3 godine	184.309	6,3	401.788	11,9
2. Ukupno dugoroèni	427.233	14,7	743.315	22,0
UKUPNO (1 + 2)	2.900.613	100,0	3.376.934	100,0

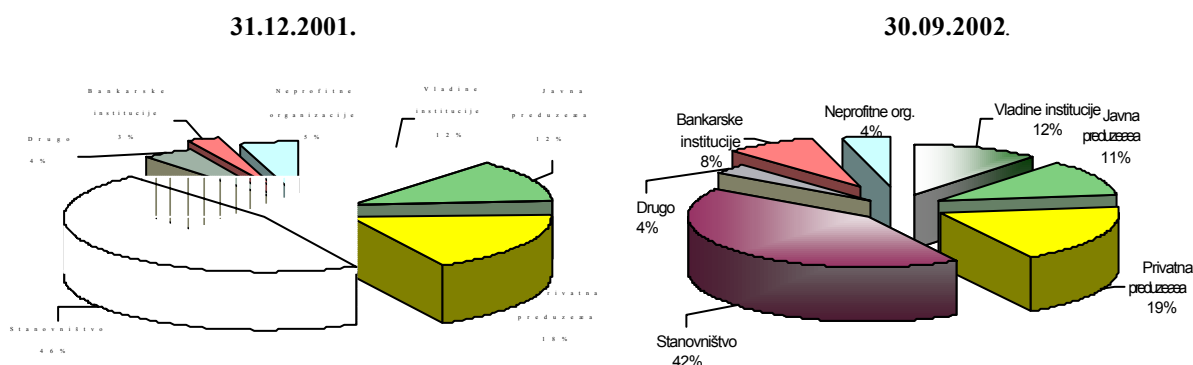
Banke moraju posvetiti punu paŒ nju odrŒ avanju adekvatne roène usklaðenosti izvora (i to prije svega depozita kao primarnog izvora) i plasmana što je posebno znaèajno s aspekta izloŒ enosti banke likvidnosnom riziku, odnosno upravljanju ovim rizikom, što podrazumijeva uspostavljanje djelotvornih sistema koji rizik identificiraju, mjere, kontrolišu i nadziru. Svako narušavanje roène usklaðenosti predstavlja u osnovi opasnost za buduæu poziciju likvidnosti, a što na kraju moŒ e ugroziti i cjelokupno finansijsko stanje banke i dovesti u pitanje njeno dalje poslovanje.

Tabela 10 : Sektorska struktura depozita⁸

- u 000 KM-

SEKTORI	31.12.2001.		30.09.2002.	
	Iznos	Uešæe %	Iznos	Uešæe %
Vladine institucije	339.364	11,7	386.966	11,5
Javna preduzeæa	359.390	12,4	382.106	11,3
Privatna preduzeæa i društva	536.324	18,5	638.331	18,9
Neprofitne organizacije	132.452	4,6	146.995	4,3
Bankarske institucije	77.272	2,7	273.316	8,1
Graðani	1.334.337	46,0	1.424.579	42,2
Ostalo	121.474	4,1	124.641	3,7
UKUPNO	2.900.613	100,0	3.376.934	100,0

Grafikon 8 : Sektorska struktura depozita

Analizirajuæi rast i uešæe depozita po sektorima, moŒ e se zakljuèiti da su svi sektori u 2002. godini imali rast depozita, od èega su najviše, i u apsolutnom iznosu i relativno kroz stopu rasta, poveæani depoziti bankarskih institucija i to u èetiri banke u veæinski stranom vlasništvu. Od ukupnog rasta depozita od cca 496 miliona KM u 2002. godini, depoziti bankarskih institucija su porasli za cca 196 miliona KM, što je rezultat potpore osnivaèa-dionièara (stranih

⁸ Podaci iz popratnog obrasca BS-D koji banke dostavljaju kvartalno uz bilans stanja po shemi FBA.

banaka) u cilju obezbjeđenja dodatnih izvora za finansiranje najvećim dijelom sektora stanovništva i privatnih preduzeća. Posebno je značajno što su to dugoročni depoziti, čime banke donekle ublažavaju ročnu neusklađenost plasmana i izvora.

Kao rezultat navedenog, najznačajnija promjena u sektorskoj strukturi depozita u odnosu na kraj 2001. godine je povećanje učešća bankarskih institucija sa tri na osam odsto i smanjenje učešća sektora stanovništva za četiri odsto.

Iako je učešće sektora stanovništva u ukupnim depozitima smanjeno za četiri odsto, štedni depoziti i dalje imaju lagani trend rasta, tako da je stopa rasta za devet mjeseci 2002. godine iznosila pet odsto ili 87 miliona KM.

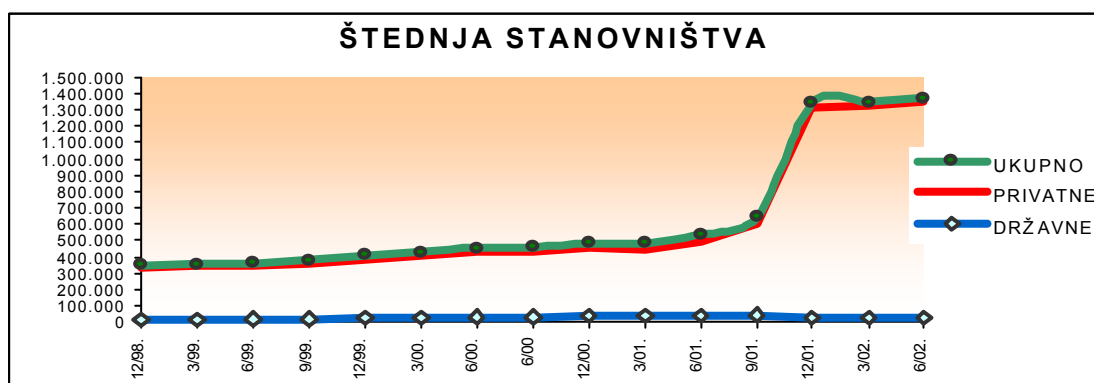
Kao i u ostalim segmentima, treba istaći postojanje jake koncentracije štednje u nekoliko banaka, jer se 61% ukupne štednje nalazi u tri najveće banke u Federaciji (sa 31. 12. 2001. godine isti podatak je iznosio 45%), odnosno 82% ukupne štednje je u osam privatnih banaka.

Tabela 11 : Nova štednja stanovništva po periodima

- u 000 KM-

BANKE	I Z N O S (u 000 K M)			INDEX	
	31.12.2000.	31.12.2001.	30.09.2002.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Državne	34.841	28.787	23.474	83	82
Privatne	427.166	1.285.803	1.358.550	301	106
UKUPNO	462.007	1.314.590	1.382.024	285	105

Grafikon 9 : Nova štednja stanovništva po periodima

Za rast štednje u bankama u FBiH osim aktivnosti koje provodi FBA, od značaja je i početak operativnog rada Agencije za osiguranje depozita u FBiH u januaru 2001. godine, od kada je započeo sistem osiguranja depozita. Agencija za osiguranje depozita je, uz saradnju sa FBA na ocjeni ispunjavanja uvjeta iz čl.9. i 10. Zakona o osiguranju depozita, do 30. 09. 2002. godine primila u članstvo osam banaka, što je veoma značajno s aspekta vraćanja povjerenja u bankarski sistem i njegovu sigurnost. Analizom pokazatelja za pojedinačne banke vrlo jasno se može uočiti efekat i značaj dobivanja sertifikata o osiguranju depozita. Udio depozita u bankama koje su uključene u sistem osiguranja, u ukupnim depozitima iz perioda u period ima trend rasta, tako da je sa 30. 09. 2002. godine iznosio 67 %, a isti podatak za štednju je 76%. Sigurnost depozita je garant i motiv za dalji porast štednje ne samo u ovim već i u ostalim bankama.

2.1.2. Aktiva i kvalitet aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka (Odluka) i dopunama i izmjenama Odluke utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvaliteta njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava stavki bilansa i vanbilansnih stavki.

Bruto aktiva⁹ bilansa banaka u FBiH na dan 30. 09. 2002. godine iznosila je 4.624 miliona KM, što je za 17% ili 677 miliona KM više nego na kraju 2001. godine, dok su vanbilansne rizične stavke iznosile 606 miliona KM i povećane za 22% ili 111 miliona KM.

Ukupna aktiva sa vanbilansnim stavkama (aktiva)¹⁰ iznosila je 5,2 milijarde KM i za 18% je veća nego na kraju 2001. godine.

Tabela 12 : Aktiva, vanbilansne stavke i potencijalni kreditni gubici iz aktivnog bilansa

O P I S	IZNOS (u 000 KM)					INDEX		
	31.12.2000.	Strukt. %	31.12.2001.	Strukt. %	30.09.2002.	Strukt. %	4:2	6:4
1.	2.	3.	4.	5.	6	7	8	9
Kreditni	1.128.493	41,4	1.526.178	38,7	2.210.663	47,8	135	145
Kamate	17.644	0,6	18.646	0,4	25.364	0,6	100	136
Dospjela potraživanja	168.567	6,2	192.020	4,8	261.177	5,6	113	136
Potraživanja po plaćenim garancijama	10.913	0,4	7.853	0,2	9.272	0,2	72	118
Ostali plasmani	29.151	1,1	28.083	0,7	54.647	1,2	96	195
Ostala aktiva	1.372.554	50,3	2.176.795	55,2	2.062.572	44,6	159	95
UKUPNA AKTIVA	2.727.322	100,0	3.946.575	100,0	4.623.695	100,0	145	117
VANBILANS	435.095		495.029		605.817		106	122
AKTIVA S VANBILANSOM	3.162.417		4.441.604		5.229.512		140	118
Opći kreditni rizik i potencijalni kreditni gubici	212.669		201.159		243.215		95	121
Već formirane opće i posebne rezerve za kreditne gubitke	201.198		197.615		240.194		98	122

Najznačajnije promjene za devet mjeseci 2002. godine u aktivi banaka su dalji rast plasmana¹¹, koji su povećani za 44,8% ili 785 miliona KM i smanjenje novčanih sredstava za 9% ili 168 miliona KM. Ovakav rast kreditnog portfolija znači da se istovremeno povećala izloženost banaka kreditnom riziku, što mora biti praćeno uspostavljanjem adekvatnog sistema za upravljanje istim od strane organa upravljanja i rukovođenja.

Treba istaći da je nastavljen trend povećanja plasmana sektoru stanovništva (u posmatranom periodu povećani su za 82% ili 513 miliona KM), što je s aspekta rizika dobro jer se u praksi pokazalo da je ovaj dio kreditnog portfolija kod banaka najmanje rizičan.

U strukturi aktive najznačajnija promjena je povećanje učešća kreditnih plasmana za 9,1% i smanjenje učešća ostale aktive¹² za 10,6%.

Navedeni trend, odnosno povećanje kreditiranja stanovništva dovelo je i do promjene učešća u sektorskoj strukturi kredita u odnosu na kraj 2001. godine.

⁹ Izvor podataka : Izvještaj o klasifikaciji aktive bilansa i vanbilansnih stavki.

¹⁰ Aktiva definisana članom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka.

¹¹ Krediti sa kamatama, dospjelim potraživanjima, potraživanjima po plaćenim garancijama i ostalim plasmanima.

¹² U ostalu aktivu su uključena novčana sredstva, fiksna aktiva i ostale stavke koje su po iznosima relativno beznačajne.

Tabela 13 : *Sektorska struktura kredita*

SEKTORI	31.12.2000.		31.12.2001.		30.09.2002.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	20.428	1,5	26.033	1,5	36.716	1,5	127	141
Javna preduzeća	285.448	21,8	246.437	14,3	213.286	9,8	87	99
Privatna preduzeća i društ.	568.773	43,5	770.703	44,7	998.826	40,3	135	130
Neprofitne organizacije	4.995	0,4	6.370	0,4	3.401	0,1	128	53
Bankarske institucije	62.592	4,8	42.480	2,5	43.602	1,8	68	103
Građani	362.370	27,7	623.219	36,2	1.136.593	45,8	172	182
Ostalo	3.652	0,3	8.422	0,4	18.691	0,7	230	222
UKUPNO	1.308.258	100,0	1.723.663	100,0	2.481.115	100,0	132	144

U pogledu ročnosti treba istaći da je nastavljen trend povećanja dugoročnih kredita (68% ukupnih kredita), i to posebno kredita datih stanovništvu (sa 30. 09. 2002. godine 92% su dugoročni), dok je 52% ukupnih kredita privatnim preduzećima plasirano kao dugoročni.

Ako se analiziraju banke pojedinačno, kod jednog broja banaka je evidentna ročna neusklađenost finansijske aktive i obaveza, odnosno finansiranje dugoročnih plasmana iz kratkoročnih izvora. Ovo je u osnovi prvi upozoravajući znak da banka u budućnosti može imati likvidnosnih problema i to naročito ako se pogorša kvalitet aktive. Zato sada većina banaka ima problem obezbjeđenja dugoročnih izvora, uključujući u to i primarne (depoziti) i sekundarne (kreditni) izvore i kapital.

Budući da su plasmani, odnosno krediti najrizičniji dio aktive banaka, njihov kvalitet predstavlja jednu od najznačajnijih determinanti stabilnosti i uspješnosti poslovanja. Ocjena kvaliteta aktive je ustvari ocjena kreditnog rizika plasmana banke, odnosno identificiranje potencijalnih kreditnih gubitaka koji se priznaju kao troškovi rezervi za kreditne gubitke.

Kvalitet aktive banaka i vanbilansnih rizičnih stavki na dan 30. 09. 2002. godine i potencijalni kreditni gubici po kategorijama klasifikacije dati su u sljedećoj tabeli:

Tabela 14 : *Klasifikacija aktive i vanbilansnih rizičnih stavki aktivnog bilansa*

-000 KM-

POTRAŽIVANJA	KATEGORIJA KLASIFIKACIJE					UKUPNO
	A	B	C	D	E	
Plasmani ¹³	1.944.604	298.533	140.996	143.623	8.003	2.535.759
Kamate	16.324	3.518	1.465	3.378	679	25.364
Ukupno plasmani	1.960.928	302.051	142.461	147.001	8.682	2.561.123
Ostala aktiva	2.050.328	9.022	77	2.230	915	2.062.572
UKUPNA AKTIVA	4.011.256	311.073	142.538	149.231	9.597	4.623.695
VANBILANSNE RIZIČNE STAVKE	542.993	54.364	4.697	3.151	612	605.817
AKTIVA SA VANBIL. RIZIČ. STAVKAMA	4.554.249	365.437	147.235	152.382	10.209	5.229.512
Opći kreditni rizik i Potencijalni kred. gubici	76.186	28.375	39.365	89.390	9.899	243.215
Već formirane opće i posebne rezerve za kred.gubitke	76.526	28.593	39.465	90.800	4.810	240.194
Struktura formiranih rezervi po kategorijama klasifikacije	31,9	11,9	16,4	37,8	2,0	100,0

¹³ U plasmane su uključeni : krediti, dospjela potraživanja, potraživanja po plaćenim garancijama i ostali plasmani.

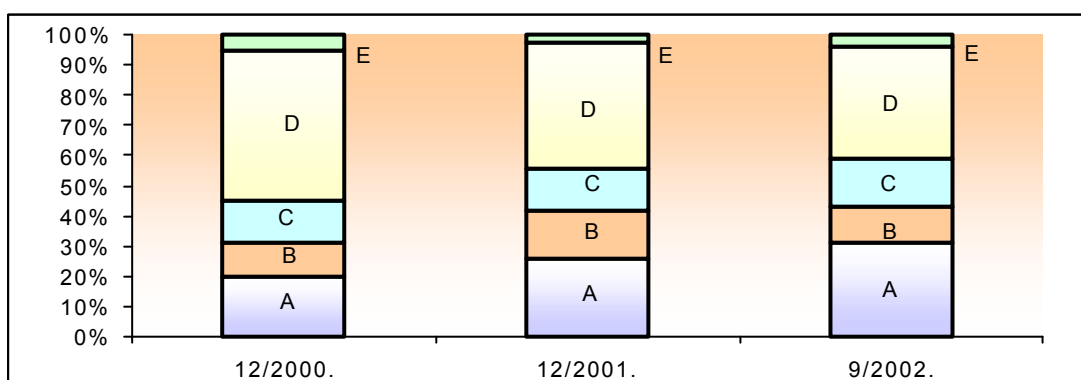
Učešće nekvalitetne aktive (C,D i E) od 5,9% u ukupnoj aktivi je neznatno smanjeno u odnosu na kraj 2001. godine (6,0%).

Nivo opæeg kreditnog rizika i procjenjenih gubitaka po kategorijama klasifikacije, utvrđenih u skladu sa kriterijima i metodologiji propisanoj u odlukama FBA, njihov trend i struktura na nivou bankarskog sektora dati su u sljedeæoj tabeli i grafikonu:

Tabela 15 : *Struktura i trend opæeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka*

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I STRUKTURA (u%)						INDEKS	
	31.12.2000.		31.12.2001.		30.09.2002.		4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	41.521	19,5	51.396	25,6	76.186	31,3	124	148
B	24.357	11,5	31.339	15,8	28.375	11,7	130	91
C	29.822	14,0	28.852	14,3	39.365	16,2	97	136
D	105.597	49,7	83.791	41,5	89.390	36,8	79	107
E	11.372	5,3	5.781	2,8	9.899	4,0	51	171
UKUPNO	212.669	100,0	201.159	100,0	243.215	100,0	95	121

Grafikon 10 : *Struktura i trend opæeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka*

Opæi kreditni rizik i potencijalni kreditni gubici banaka na dan 30. 09. 2002. godine iznosili su 243 miliona KM (4,6 % ukupne aktive sa vanbilansom) što je za 21% više nego na kraju 2001. godine. Ipak, opæi kreditni rizik imao je znatno veæu stopu rasta (48%) nego potencijalni kreditni gubici (11%) što je pozitivno s aspekta kvaliteta aktive i izloženosti iste kreditnom riziku.

Analizom stanja otpisane aktive u tekuæoj godini dolazi se po zakljuèka da otpisana aktiva ima trend rasta jer je po osnovu glavnice otpisano još 45,5 miliona KM, a suspendovane kamate 19,6 miliona KM. Banke su u ovoj godini izvršile trajni otpis u u iznosu od 9,5 miliona KM.

Transakcije s povezanim licima

U svom poslovanju banke su izložene raznim vrstama rizika, od kojih poseban znaèaj ima rizik vezan za transakcije s licima povezanim sa bankom.

FBA je, u skladu sa Bazelskim standardima, uspostavila određene opreznosne principe i zahtjeve vezane za transakcije s licima povezanim s bankom¹⁴, kroz donošenje Odluke o minimalnim standardima za poslovanje banaka s licima povezanim s bankom, u kojoj su

¹⁴ Èlan 39.stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o bankama definiše pojam “lica povezana s bankom”.

propisani uslovi i naèin poslovanja banaka s povezanim licima. Na osnovu te Odluke i Zakona o bankama Upravni odbor banke, a na prijedlog generalnog direktora, duž an je da donese posebne politike banke za poslovanje s povezanim licima i da prati njihovu primjenu.

Veæina banaka usvojila je posebne politike i procedure za poslovanje s povezanim licima, ali se u praksi, nerijetko, one ne primjenjuju dosljedno. Zbog toga je upravo poslovanje s povezanim licima najèešæi uzrok problema koji se ispoljavaju u neadekvatnom rezervisanju za potencijalne gubitke i neodgovarajuæem neto kapitalu pa sve do ugrož avanja likvidnosti banaka.

Odlukama FBA propisan je i poseban set izvještaja koji obuhvataju transakcije s jednim dijelom povezanih lica, i to kredite i potencijalne i preuzete vanbilansne obaveze (garancije, akreditivi, preuzete kreditne obaveze) kao najèešæi i najrizièniji vid transakcija između banaka i povezanih lica. Set propisanih izvještaja ukljuèuje podatke o kreditima datim sljedeæim kategorijama povezanih lica:

- dionièarima banke sa više od 5% glasaèkih prava,
- èlanovima Upravnog odbora i višeg rukovodstva banke i
- subsidijarnim licima i drugim preduzeæima kapitalno povezanim s bankom.

Međutim, izvještajni podaci koje banke dostavljaju FBA moraju se uzeti sa izvjesnom rezervom, jer stvarno stanje navedenih transakcija moguæe je utvrditi samo prilikom provjere izvještajnih podataka, kontrolom na licu mjesta tj. u banci. Takođe, dosadašnje iskustvo je pokazalo da je ovaj segment poslovanja najrizièniji u veæini banaka, što je rezultiralo visokim kreditnim gubicima, odnosno troškovima rezervi za potencijalne kreditne gubitke, i to prije svega zbog kreditnih transakcija sa dionièarima i njihovim povezanim licima (firmama koje su u njihovom vlasništvu ili u kojima imaju znaèajni interes).

Tabela 16 : *Transakcije s povezanim licima*

-000 KM-

Opis	DATI KREDITI		
	31.12.2000.	31.12.2001.	30.09.2002.
Dionièarima sa više od 5% glasaèkih prava, subs.i drugim kapitalno povezanim pred.	70.677	46.071	55.619
Èlanovima Upravnog odbora	1.164	48	180
Rukovodnim radnicima i služ b.banke	4.537	3.580	3.968
UKUPNO	76.378	49.699	59.767
Potencijalne i preuzete vanbil.obaveze	21.243	4.906	7.147

FBA posebnu paž nju (pri on site kontrolama) usmjerava na poslovanje banaka sa povezanim licima. Kontrolori FBA na licu mjesta daju naloge za otklanjanje uoèenih propusta u određenim rokovima i pokreæu prekršajne postupke. Sastavni dio tih aktivnosti je i praæenje i nadzor provođenja datih naloga uz primjenu odgovarajuæih mjera.

2.1.3. Kapital - snaga i adekvatnost

Ukupan kapital¹⁵ banaka u FBiH na dan 30. 09. 2002. godine iznosio je 735.538 hiljada KM.

Tabela 17 : *Regulatorni kapital*

-u 000 KM-

O P I S	31.12.2000.		31.12.2001.		30.09.2002.		INDEKS	
							3/2	4/3
1	2		3		4		5	6
DRŽAVNE BANKE								
a) Osnovni kapital	238.314	95%	83.505	93%	86.251	92%	35	103
b) Dopunski kapital	12.613	5%	6.206	7%	7.811	8%	49	126
c) Ukupni kapital (a + b)	250.927	100%	89.711	100%	94.062	100%	36	105
PRIVATNE BANKE								
a) Osnovni kapital	310.597	85%	475.845	86%	513.228	80%	153	108
b) Dopunski kapital	54.669	15%	75.660	14%	128.245	20%	138	170
c) Ukupni kapital (a + b)	365.266	100%	551.505	100%	641.473	100%	151	116
UKUPNO								
a) Osnovni kapital	548.911	89%	559.350	87%	599.479	82%	102	107
b) Dopunski kapital	67.282	11%	81.866	13%	136.056	18%	122	166
c) Ukupni kapital (a + b)	616.193	100%	641.216	100%	735.535	100%	104	115

Podaci¹⁶ iz gornje tabele ukazuju na povećanje ukupnog kapitala za prvih devet mjeseci 2002. godine za 94,3 miliona KM ili 15% u odnosu na 31. 12. 2001. godine, od čega se na povećanje osnovnog kapitala odnosi 40,1 milion KM, a na povećanje dopunskog kapitala 54,2 miliona KM.

Najznačajnije pozitivne promjene na osnovnom kapitalu rezultat su dokapitalizacije pet banaka svježim novcem (78,9 miliona KM u dionički kapital i 5,3 miliona KM u rezerve), zatim početka rada nove banke sa osnivačkim kapitalom od 15 miliona KM, te usmjeravanja dobiti po završnom računu banaka za 2001. godinu.

Međutim, od 11 banaka koje su imale nepokrivene gubitke iz ranijih godina u iznosu od 93 miliona KM pet banaka je u 2002. godini izvršilo pokrivanje istih u ukupnom iznosu od 61 milion KM na teret dioničkog kapitala i rezervi, a zbog prestanka rada jedne banke koja je također u prethodnim godinama poslovala sa gubicima, osnovni kapital je smanjen za dodatnih 10 miliona KM.

Promjene na dopunskom kapitalu rezultat su povećanja općih rezervi (2% na dobru aktivu) za 24,6 miliona KM i uključivanje subordinisanog duga kod dvije banke u dopunski kapital u iznosu od cca 15,8 miliona KM. Tekuća dobit (za devet mjeseci 2002. godine) kao stavka dopunskog kapitala je veća za 15,8 miliona KM u odnosu na isti podatak u izvještaju za 2001. godinu.

U posmatranom periodu struktura regulatornog kapitala se promijenila u korist dopunskog kapitala, a najviše zbog rasta općih rezervi za kreditne gubitke, tekuće dobiti i subordinisanih dugova.

Neto kapital je za devet mjeseci 2002. godine povećan za 23% ili 125 miliona KM, tako da 30. 09. 2002. godine iznosi 661 milion KM (kod privatnih banaka 588 miliona KM, a kod državnih 73 miliona KM).

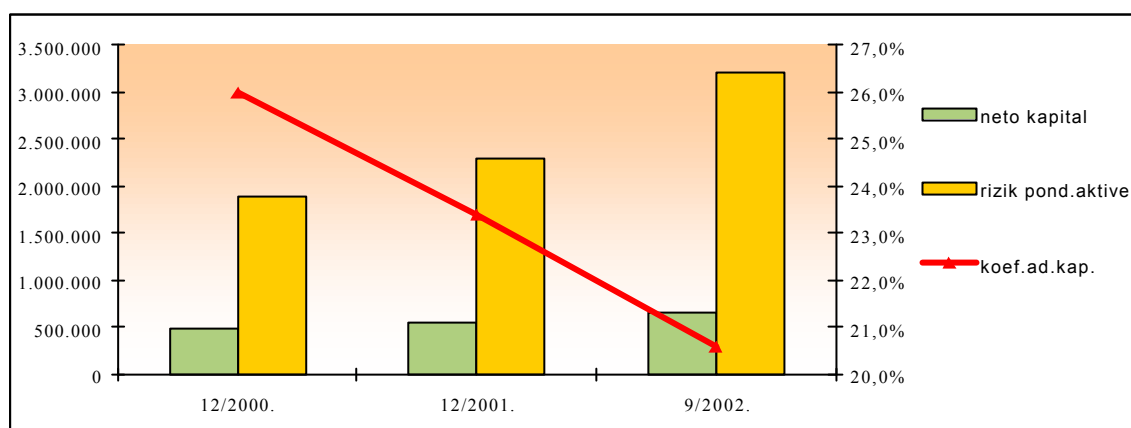
¹⁵ Regulatorni kapital definiran čl.8. i 9. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom.

¹⁶ Izvor podataka je kvartalni Izvještaj o stanju kapitala banaka (Obrazac I-Tabela A), propisan Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

Odnos kapitala i aktive, tj. stopa kapitaliziranosti banaka na dan 30. 09. 2002. godine iznosi 15,9% što je 0,3% manje nego na kraju 2001. godine. Iako je u prvom polugodištu ove godine zabilježen porast stope za 2,1%, njeno smanjenje u trećem kvartalu na nivo prethodne godine je rezultat bržeg rasta aktive nego kapitala banaka, što je s aspekta sigurnosti poslovanja banaka i u cjelini bankarskog sektora negativan trend.

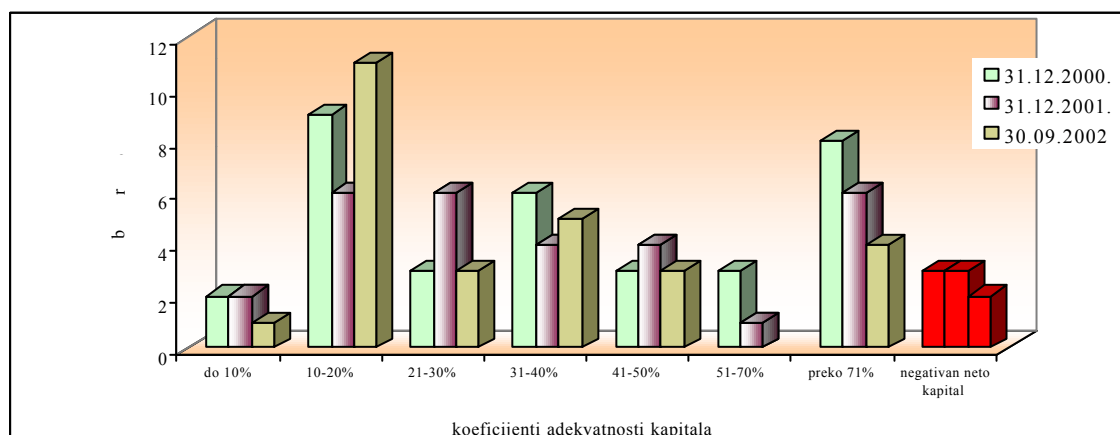
Koeficijent adekvatnosti kapitala, izračen kao odnos neto kapitala i ponderisane rizične aktive, na nivou bankarskog sektora iznosi 20,6%, što je za 2,8% manje nego 31. 12. 2001. godine. Ovaj pokazatelj, prateći tri godine unazad, ima permanentan pad i pored rasta kapitala, što je rezultat bržeg rasta rizikom ponderisane aktive od rasta kapitala banaka.

Grafik 11 : Neto kapital, rizik ponderisane aktive i stopa adekvatnosti kapitala

Od ukupno 29 banaka u FBiH na dan 30. 09. 2002. godine, 26 banaka (90%) imaju koeficijent adekvatnosti kapitala veći od 10% (neke i preko 100%), kod dvije banke koeficijent adekvatnosti kapitala je manji od zakonom propisanog¹⁷, a takođe jedna banka (u privremenoj upravi) ima negativan neto kapital i koeficijent adekvatnosti kapitala.

Grafikon 12 : Koeficijenti adekvatnosti kapitala banaka

Potrebno je istaći da je koeficijent adekvatnosti kapitala znatno veći kod manjih banaka i to najviše iz razloga što manje banke nisu u potpunosti razvile svoje poslovanje, prije svega kreditne aktivnosti (imaju stagnaciju ili vrlo slabo izražen rast bilansne sume sa strukturom

¹⁷ Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o bankama ("Sl. novine FBiH", br. 41/02) propisana je nova stopa adekvatnosti kapitala od najmanje 12%. Banke su duž ne uskladiti svoje poslovanje sa novim zakonskim odredbama u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona.

aktive u kojoj najveće učešće imaju novčana sredstva), što je rezultiralo i manjim nivoom rizika u aktivi tih banaka.

Iako bankarski sistem u Federaciji kroz periode kapitalno jača, ipak i dalje ostaje konstatacija da je usitnjen, sa velikim brojem malih banaka te da je jedan broj banaka podkapitaliziran, odnosno nema jaku kapitalnu osnovu koja garantira apsorbovanje svih potencijalnih gubitaka u poslovanju i punu sigurnost povjeriocima. Do kraja 2002. godine nekoliko banaka će morati ispuniti novi zakonski zahtjev za minimalnim iznosom dioničkog kapitala uplaćenog u novcu od 15 miliona KM. Prema podacima sa 30.09.2002. godine (za privatne banke) od devet banaka koje nemaju čezus, pet banaka će to riješiti kroz statusne promjene pripajanja/spajanja (postupak je u toku), jedna banka će izvršiti povećanje dioničkog kapitala iz rezervi, dok će se tri banke dokapitalizirati kroz nove emisije.

Iz navedenog može se zaključiti da će se broj banaka u Federaciji nastaviti smanjivati, što je i nužno i pozitivno s aspekta jačanja i okrupnjavanja bankarskog sistema u FBiH. Jačanje kapitalne osnove biće nužno i za banke koje su imale ili imaju veliki rast aktive i kreditnu ekspanziju a time i veću izloženost kreditnom riziku, a što je preduslov za stabilnost i sigurnost i same banke i cjelokupnog bankarskog sistema.

2.2. Profitabilnost

Prema podacima iz bilansa uspjeha sa stanjem 30. 09. 2002. godine banke u Federaciji BiH ostvarile su pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 21.092 hiljade KM. Ovaj pokazatelj je znatno bolji od istog ostvarenog za isti period 2001. godine kada je dobit iznosila 6.216 hiljada KM.

Pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 37.219 hiljada KM ostvarila je 21 banka dok je osam imalo gubitak u iznosu od 16.127 hiljada KM. Detaljniji podaci dati su u sljedećoj tabeli.

Tabela 18 : *Ostvarena dobit/gubitak*

- 000 KM-

Datum/Opis	Na nivou sistema		Privatne banke		Drž avne banke	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
30.09.2001.						
Gubitak	-17.546	12	-13.469	9	-4.077	3
Dobit	23.762	22	17.439	15	6.323	7
Ukupno	6.216	34	3.970	24	2.246	10
30.06.2002.						
Gubitak	-16.127	8	-10.557	6	-5.570	2
Dobit	37.219	21	33.816	17	3.403	4
Ukupno	21.092	29	23.259	23	-2.167	6

Iz analitičkih podataka po bankama može se zaključiti da je profitabilnost kod najvećeg broja banaka nezadovoljavajuća, analizirajući to i kroz visinu ostvarenog finansijskog rezultata (dobit/gubitak) i kroz koeficijente koji se koriste u svrhu ocjene profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja. Kao u ostalim segmentima i ovdje su prisutne koncentracije, odnosno manji broj banaka imaju dobru profitabilnost, dok nekoliko banaka ostvaruje gubitke u poslovanju. Od ukupno ostvarene dobiti 80% se odnosi na šest banaka (jedna državna i pet privatnih banaka), dok je 72% ukupnog gubitka ostvareno u samo tri banke (u dvije privatne i jednoj državnoj).

Međutim, iskazana dobit se treba uzeti s rezervom, jer je nakon obavljene obimne supervizijske kontrole u dvije banke utvrđeno da je finansijski rezultat (dobit) nerealno iskazan

zbog kontrolom utvrđenih znatno većih potrebnih rezervi za kreditne gubitke, tako da će ove banke nakon provođenja naloga FBA u narednom periodu vjerovatno iskazati gubitak u poslovanju.

U strukturi ukupnog prihoda učešće neto kamatne marže iznosi 43% (u istom periodu 2001. godine 40%), a operativni prihodi (prihodi od naknada za bankarske usluge i ostali prihodi u koje je uključena i naplata ranije otpisanih rizičnih plasmana) učestvuju sa 57% (u istom periodu 2001. godine 60%).

Ukupni troškovi banaka imaju učešće od 93% u ukupnom prihodu (u istom periodu 2001. godine 98%). U strukturi ukupnih troškova najveće učešće od 54% imaju operativni troškovi (od toga troškovi plata i doprinosa 27%, ostali operativni troškovi 12%, troškovi poslovnog prostora, ostale fiksne aktive i režije 15%), dok troškovi rezervi za opći kreditni rizik i potencijalne kreditne gubitke imaju učešće od 33%.

U slijedećim tabelama dati su najznačajniji koeficijenti za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti banaka:

Tabela 19 : *Koeficijenti profitabilnost, produktivnosti i efikasnosti po periodima*

KOEFICIJENTI	31.12.2001.	30.09.2002. ¹⁸
Povrat na aktivu	-0,66	0,52
Povrat na ukupni kapital	-6,16	4,56
Povrat na dionički kapital	-7,01	5,68
Neto prihod od kamata/ukupna aktiva	3,05	3,34
Prihod od naknada/ukupna aktiva	4,43	4,39
Ukupan prihod/ukupna aktiva	8,58	7,73
Poslovni i direktni rashodi ¹⁹ /ukupna aktiva	3,78	3,05
Operativni rashodi/ukupna aktiva	4,29	4,16
Ukupni nekamatni rashodi/ukupna aktiva	8,07	7,22

Tabela 20 : *Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti na dan 30. 09. 2002.*

-u %-

KOEFICIJENTI	30. 09. 2002.		
	DRŽAVNE BANKE	PRIVATNE BANKE	PROSJEK U FBiH
Povrat na aktivu	-0,24	0,73	0,52
Povrat na ukupni kapital	-2,91	6,00	4,56
Povrat na dionički kapital	-4,48	7,20	5,68
Neto prihod od kamata/ukupna aktiva	1,32	3,92	3,34
Prihod od naknada/ukupna aktiva	1,99	5,08	4,39
Ukupan prihod/ukupna aktiva	3,31	9,00	7,73
Poslovni i direktni rashodi/ukupna aktiva	1,79	3,42	3,05
Operativni rashodi/ukupna aktiva	1,76	4,85	4,16
Ukupni nekamatni rashodi/ukupna aktiva	3,55	8,27	7,22

U posmatranom periodu 2002. godine, bankarski sistem, u odnosu na isti period prethodne godine, ostvario je bolje pokazatelje od kojih treba istaći dva najvažnija indikatora profitabilnosti: ROA (povrat na aktivu) od 0,52% i ROE (povrat na dionički kapital) od 5,68%, (isti indikatori sa 30. 09. 2001. godine iznosili su : 0,18% i 1,40%). Ipak, to je još uvijek znatno manje od svjetskih-iskustvenih standarda²⁰.

¹⁸ Koeficijenti su preračunati na godišnji nivo.

¹⁹ U rashode su uključeni troškovi rezervi za potencijalne kreditne gubitke.

²⁰ Svjetski standard za ROA je 1%, a za ROE 12-18%.

Analizom ostalih pokazatelja može se zaključiti da je u odnosu na kraj 2001. godine produktivnost banaka iskazana kroz manji ukupan prihod na aktivu nešto lošija, a zbog daljeg rasta aktive banaka i strukture iste, odnosno značajnog učešća aktive koja ne ostvaruje prihode. Ipak, iz perioda u period struktura ukupnog prihoda ima lagani trend promjene u korist neto kamatnih prihoda a što je u vezi sa rastom kreditnog portfolija, iako i dalje banke 57 % ukupnih prihoda ostvaruju iz osnova operativnih prihoda.

Ostvareni finansijski rezultat na nivou bankarskog sektora sa 30. 09. 2002. godine je još jedan od pokazatelja pozitivnih kretanja u bankarskom sistemu. Profitabilnost banaka u narednom periodu najviše će zavisići od kvaliteta aktive, odnosno odobrenih kredita i u vezi s tim nivoo izlož enosti banke kreditnom riziku, te efikasnog upravljanja operativnim troškovima.

U daljem procesu restrukturiranja i reforme bankarskog sistema treba očekivati eliminaciju banaka koje ne posluju u skladu sa zakonom (prije svega vezano za ispunjavanje minimalnih standarda kapitala) a koje su istovremeno uglavnom poslovale sa gubitkom, kroz procese pripajanja/spajanja i likvidacije. Ostale banke u sistemu moraju usvojiti novi koncept poslovne politike primjerene tržišno orijentiranom bankarstvu čiji je cilj ostvarivanje što većeg profita, obezbjeđujući pri tome stabilnost banke i adekvatno upravljanje i kontrolu svih rizika kojima je banka izlož ena u poslovanju, a primarno kreditnog rizika. Ostvarivanjem većeg profita banke će kroz zadrž anu dobit kao interni izvor i kapitalno jačati.

III. ZAKLJUČAK

Zahvaljujući kontinuitetu aktivnosti svih učesnika u reformi bankarskog sistema Federacije BiH zadrž ani su pozitivni trendovi iz prethodne godine. Stabilizovanje sistema je nastavljeno, pokazatelji poslovanja su poboljšani i u prvih devet mjeseci 2002. godine.

Za dalji tok pozitivnih promjena posebno značajno bi uticalo angaž ovanje nadlež nih institucija i organa u Federaciji BiH na:

- okončanju procesa privatizacije drž avnih banaka;
- kreiranju ambijenta koji će pospješiti transformacije u realnom sektoru koje bi pratile promjene u monetarnom i bankarskom sistemu;
- daljem poboljšavanju kvaliteta supervizije banaka;
- preumjeravanju sredstava iz sukcesije i privatizacije u razvoj, preko poslovnih banaka;
- ubrzanju sudskih postupaka, donošenja presuda i njihovog provođenja;
- uspostavljanju efikasnijih postupaka izvršenja zaloga;
- donošenju zakona o zaštiti povjerenaca i već e i konkretnije odgovornosti duž nika banke;
- donošenju propisa koji će precizirati obaveze svih institucija sistema u borbi protiv pranja novca i terorizma;
- daljnjem unapređenju zakonskog i institucionalnog okvira za reformu bankarskog sistema, uz dosljedno poštivanje Bazelskih principa itd.

Zadaci Agencije za bankarstvo FBiH u narednom periodu su:

- usklađivanje podzakonske regulative sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o bankama;
- podrž avanje procesa spajanja i pripajanja banaka;
- kontinuiran nadzor banaka u cilju efikasne zaštite deponenata i otklanjanja slabosti u poslovanju banaka;
- u saradnji sa drugim institucijama, aktivnosti na sprečavanju pranja novca, u skladu sa nadlež nostima Agencije koje su utvrđ ene Zakonom;

- okončanje ciklusa rada privremenih i likvidacionih uprava;
- poseban nadzor banaka s velikim iznosom štednje (štednih depozita građana) i banaka sa nadprosječnom brzinom ekspanzije;
- poseban nadzor segmenta poslovanja banaka s povezanim licima i to kreditnih transakcija i u vezi s tim izloženo riziku;
- kontrola primjene novih standarda poslovanja banaka propisanih zakonskim i podzakonskim aktima;
- daljnja dogradnja podzakonske regulative iz domena ovlaštenja Agencije, u skladu sa Bazelskim principima;
- saradnja i koordinacija sa nadležnim institucijama u brobi protiv finansiranja terorizma;
- daljnja edukacija i stručno osposobljavanje sopstvenih kadrova;
- uspostavljanju saradnje sa supervizorkim institucijama zemalja iz kojih su investitori prisutni u bankarskom sektoru FBiH itd.

Kao najbitniji dio sistema, banke moraju poduzeti aktivnosti na:

- daljnjem kapitalnom jačanju koje će biti primjereno rastu aktive, posebno u bankama koje bilježe i visok rast aktive;
- usklađivanju poslovanja, politika i procedura sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o bankama;
- poduzimanju mjera za daljnje poboljšanje profitabilnosti;
- upravljanju rizicima u situaciji povećanih kreditnih plasmana;
- nastavku dogradnje i unapređenja unutrašnjeg platnog prometa, uključujući uspostavljanje jedinstvenog registra računa;
- poboljšavanju kvaliteta aktive;
- jačanju internih kontrola i uspostavljanju interne revizije;
- usvajanju i primjeni novih principa poslovanja, politika i procedura u uslovima tržišne konkurencije;
- daljnjem dograđivanju politika i procedura u cilju smanjivanja obima poslovanja s povezanim licima;
- razvoju kartičarskog poslovanja i elektronskog bankarstva;
- pooštavanju i dosljednoj primjeni kriterijuma stručnosti i kompetentnosti za obavljanje upravljačkih i rukovodnih funkcija u bankama;
- kadrovskom jačanju i stručnom osposobljavanju za uspostavljanje kvalitetnijih odnosa sa klijentima, posebno malim i srednjim preduzećima, što uključuje nove vidove usluga, uobičajenih u svijetu, odnosno snažnijeg razvoja operacija finansijskog menadžmenta;
- ojačanju aktivnosti za formiranje udruženja banaka i bankarskog instituta;
- uključivanju u globalni proces borbe protiv terorizma;
- razradi i dosljednom provođenju mjera za sprečavanje pranja novca u skladu sa zakonskim obavezama i itd.